

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5781/2021
23.12.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Јасминке Станојевић, председника већа, Бисерке Живановић и Споменке Зарић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ... и ББ из ..., чији је заједнички пуномоћник Павле Јуришић, адвокат из ..., против тужене „Erste bank“ АД Нови Сад, коју заступа пуномоћник Неда Љепојевић Цветковић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 938/21 од 26.05.2021. године, на седници одржаној 23.12.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ ПРЕИНАЧУЈЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 938/21 од 26.05.2021. године у делу става првог изреке, који се односи на трошкове обраде кредита одређене чланом 7. став 4. Уговора, тако што се одбија као неоснована жалба тужилаца и потврђује пресуда Вишег суда у Новом Саду П 823/19 од 04.02.2021. године у том делу - ставу трећем изреке, док се одбија као неоснован захтев тужилаца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

У преосталом делу ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 938/21 од 26.05.2021. године се одбија као неоснована.

ОБАВЕЗУЈУ СЕ тужиоци да туженој накнаде трошкове ревизијског поступка у износу од 81.232,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка пресуде.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 823/19 од 04.02.2021. године, ставом првим изреке, тужбени захтев је делимично усвојен. Ставом другим изреке, утврђено је да су ништаве одредбе уговора о дугорочном стамбеном кредиту од 12.03.2008. године који су закључили тужиоци са туженом и то: одредба члана 1. уговора у делу у ком је износ кредита изражен у валути СНФ; одредба члана 4. уговора која гласи: „отплата се врши у месечним ануитетима у динарској противвредности СНФ по средњем курсу „Erste bank“ АД Нови Сад на дан плаћања ануитета, а према плану отплате кредита који чини саставни део уговора“; одредба члана 5. тачка 2. уговора која гласи: „износ појединачних ануитета изражених у СНФ“; као и све остале одредбе овог уговора које предвиђају ревалоризацију динарског новчаног износа са валутом СНФ; одредба члана 3. став 5. уговора која гласи: „у случају да корисници не измире своје обавезе у року

њихове доспелости на све доспеле, а неизмирене износе банка обрачунава камату у складу са политиком камата, накнада и провизија банке“. Ставом трећим изреке, одбијен је део тужбеног захтева којим је тражено да се утврди да је ништава одредба члана 7. тачка 4. уговора о дугорочном стамбеном кредиту од 12.03.2008. године закљученог између тужилаца и тужене, а која гласи: „корисник се обавезује да пре пуштања кредита у коришћење плати банци провизију у износу од 2% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрења и администрирање кредита“. Ставом четвртим изреке, обавезана је тужена да тужиоцима на име трошкова поступка исплати износ од 520.198,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности одлуке до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 938/21 од 26.05.2021. године, ставом првим изреке, жалба тужилаца је усвојена, а жалба тужене одбијена и првостепена пресуда потврђена у усвајајућем делу, а преиначена у делу којим је одбијен тужбени захтев тако што је утврђено да је ништава одредба члана 7. тачка 4. уговора о дугорочном стамбеном кредиту од 12.03.2008. године који су закључили тужиоци са туженом, а која гласи: „корисник се обавезује да пре пуштања кредита у коришћење плати банци провизију у износу 2% од износа одобреног кредита, а на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрења и администрирање кредита“. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиоцима накнади трошкове жалбеног поступка у износу од 18.000,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Допунским решењем Апелационог суда у Новом Саду Гж 938/21 од 25.08.2021. године, обавезана је тужена да тужиоцима поред досуђеног износа од 18.000,00 динара на име накнаде трошкова жалбеног поступка исплати још износ од 9.126,62 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност побијане одлуке применом члана 408. ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11...18/20), Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужене делимично основана, а делимично неоснована.

У поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности, а нема ни других повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. учињених пред другостепеним судом на које се неосновано указује у ревизији.

Према утврђеном чињеничном стању, тужила је почетком 2008.године хтела да реши стамбено питање путем стамбеног кредита у еврима, изабравши као најповољнију тужену „Erste bank“ АД Нови Сад. Банка је тужили препоручила као повољнији кредит у валути СНФ. Тужила је закључила уговор о дугорочном стамбеном кредиту са туженом банком, дана 12.03.2008. године, у коме је поред тужиле као дужник учествовао и ББ, као солидарни дужник. Наведеним уговором банка је одобрила корисницима дугорочни стамбени кредит у износу од 63.188,02 СНФ у динарској противвредности по средњем курсу „Erste bank“ АД Нови Сад на дан пуштања кредита у коришћење за куповину стана (члан 1.). Одредбом члана 3. уговора предвиђено је да банка на износ средстава одобреног кредита обрачунава камату по

номиналној каматној стопи у моменту закључења овог уговора 5,10% на годишњем нивоу (став један), да ефективна каматна стопа у моменту закључења уговора износи 5,90% на годишњем нивоу (став два). Одредбом члана 3. став 5. Уговора одређено је да у случају да корисници не измире своје обавезе о року њихове доспелости, на све доспеле а неизмирене износе банка обрачунава камату у складу са Политиком камата, накнада и провизија Банке. У члану 4. уговорено је да се отплата врши у месечним ануитетима у динарској противвредности CHF по средњем курсу банке на дан плаћања ануитета, а према плану отплате кредита који чини саставни део уговора, да месечни ануитет кредита доспева за плаћање последњег дана у месецу и да је висина месечног ануитета променљива у складу с чланом 3. ст. 1. и 2. Одредбом члана 5. банка се обавезала да по уплати накнаде за обраду кредитног захтева, одобрења и администрирања кредита, накнаде за обраду захтева и премије осигурања код НКОСК, презентација уговора о купопродаји непокретности оверена код суда и испуњењу услова из члана 8. овог уговора одобрени износ кредита из члана 1. став 1. пусти у коришћење (тачка 1.), те да приликом закључења овог уговора достави корисницима план отплате кредита који је сачињен према укупном износу одобреног кредита увећаног за износ уговорене камате, с тим да је износ појединачних ануитета изражен у CHF (тачка 2.). Према одредби члана 6. уговора корисници могу само једном у току периода отплате кредита банци поднети захтев да се преостали износ главнице исказе у ЕУР у ком случају ће банка конверзију извршити у складу са пословном политиком која буде важила у тренутку подношења захтева за конверзију. Сагласно одредби члана 7. тачка 4. уговорено је и да се корисници обавезују да пре пуштања кредита у коришћење плате банци провизију у износу од 2,00% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита. Тужилја је потписала и образац Основни подаци о кредиту од 12.03.2008. године који у оквиру одељка Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе садржи између осталог и укупан износ накнада и других трошкова које клијент треба да плати у току одобравања и реализације уговора о кредиту у динарима, апсолутни износ - 142.325,45 динара, као и износ отплатне рате ануитет 29.172,35 динара. Након закључења уговора с банком, тужилја АА је редовно измиривала рате, међутим 2010. године дошло је до знатног раста курса швајцарског франка и пораста рате кредита, односно главнице и камате што је за тужилју било неприхватљиво. Због раста износа рате усмено се обраћала банци, међутим није дошло до договора са банком. Банка је тужилји 2014. године понудила два модела конверзије уговора, продужења рока отплате или конвертовање у евре по препорукама НБС али до тога није дошло јер је тужилја сматрала да то нису биле боље опције за њу, јер је вредност евра расла. Због наведеног стања тужилја АА се обраћала банци молбом за смањење рате кредита 28.03.2017. године, а такође се обраћала банци путем пуномоћника предлогом за правичну измену уговора с молбом за достављање података од 02.04.2018. године. Банка је тужилји путем електронске поште 30.05.2018. године упутила понуду за закључење анекса уговора односно споразума о репограму дуга. По наведеним молбама тужилје није дошло до договора са банком. Дописом од 11.09.2018. године због неиспуњења уговорних обавеза од стране тужилје, кашњења у исплати ануитета, тужена је отказала тужилји уговор о кредиту и известила је да је њен дуг доспео у целости и да на дан 11.09.2018. године износи 29.169 CHF у динарској противвредности, да се на исти обрачунава законска затезна камата до дана исплате дуга у целости. У периоду од 01.09.2008. године до 01.11.2016.године највиша забележена вредност нето отворене девизне позиције у швајцарским францима „Erste bank“ АД Нови Сад је износила 0,49% регулаторног капитала банке, што је значајно испод дневног регулаторног лимита за отворену девизну позицију у свим странам

валутама. Нето отворена позиција банке показује у којој мери је имовина банке у иностраној валути на одговарајући начин, са аспекта управљања девизним ризиком, усаглашена са обавезама банке у тој валути. Нема доказа да ли је тужена банка динарска средства која је пласирала тужиоцима прибавила посредством сопственог задужења у CHF валути, те да је писменим обавештењем о томе известила тужиоце, посебно тужиљу АА као главног дужника, на њима јасан и разумљив начин. Такође нема доказа да је пре закључења уговора банка тужиоцима доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско финансијским последицама које ће настати применом CHF клаузуле и уговарања променљиве каматне стопе.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је примењујући одредбе појединачно наведених чланова Закона о облигационим односима, Закона о заштити потрошача („Сл. гласник РС“ бр 79/05) и Закона о девизном пословању, које је потпуно и јасно навео, делимично усвојио тужбени захтев. Закључио је да банка има право да валутном клаузулом успостави ефикасан механизам заштите од могућих економских појава које могу довести до смањења вредности валуте уговора које утемељење има у одредбама чланова 15. и 395. Закона о облигационим односима, члану 25. став 2. и 34. Закона о девизном пословању, али да валутна клаузула није и не може бити правни основ богаћења даваоца кредита на штету корисника кредита стицањем несразмерне имовинске користи, у односу на реалну тржишну вредност исплаћеног динарског износа кредитних средстава, због чега валутна клаузула може уживати судску заштиту само у случају када се њеном применом обезбеђује очување еквивалентности узајамних давања даваоца и корисника кредита. Навео је да се сагласношћу воља уговорних страна осим валутне клаузуле, као средства очувања једнакости узајамних давања може конституисати клаузула којом ће се преузети валутни ризик од стране банке према њеном повериоцу, у целости пребацити на корисника кредита и таква клаузула је могућа и правно допуштена када се банка као давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној иностраној валути и преузела обавезу да им враћање примљеног износа по том основу реализује у истој валути. У том случају је овлашћена да тако прибављена девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита и такав вид кредитирања је допуштен сагласно одредби члана 25. Закона о девизном пословању и тада се преузети валутни ризик од стране банке према њеном повериоцу може вољом уговорних страна правно ваљано превалити на корисника кредита, а услов за то је постојање писаног обавештења којим је корисник кредита пре закључења на њему разумљив начин упознат са свим економско-финансијским последицама ризика које ће он преузети прихватањем такве уговорне клаузуле. Како тужена банка, на којој је терет доказивања, није доставила поуздан писани доказ на околност да је пре закључења спорног уговора о кредиту индексираног применом курса швајцарског франка потпуно и за просечног потрошача разумљивим језиком писаним путем информисала тужиоце, као кориснике кредита о свим пословним ризицима и економским последицама које преузимају, да се динарски износ њиховог дуговања индексира применом курса швајцарског франка, не може се рећи да у конкретном случају постоји обострана аутономија воље у погледу уговарања валутне клаузуле. Неиспуњење наведених услова у тренутку закључења уговора искључује могућност судске заштите клаузуле о индексирању дуга, односно динарског дуга корисника кредита применом курса швајцарског франка, јер је реч о неправичној уговорној одредби чијом применом се нарушава еквивалентност узајамних давања даваоца и корисника кредита, што је, у складу са одредбом члана 105. у вези члана 103. ЗПП, те правилима из члана 15. и 12. Закона о облигационим односима, чини ништавом. Такође је утврдио да су и остале одредбе уговора чија је

ништавост утврђена противне императивним законским прописима, као и одредба о уговарању променљиве каматне стопе у складу са изменама пословне политике банке и тржишних околности. Закључио је да утврђена ништавост појединих одредби уговора о кредиту о којима је одлучено у изреци нема аутоматски утицај на пуноважност осталих уговорних одредби, те њихова ништавост не повлачи за собом ништавост самог уговора, јер могућност опстанка уговора о кредиту и након утврђене ништавости клаузуле о индексирању динарског дуга применом курса швајцарског франка из става 1. уговора има основ у аналогној примени одредбе члана 106. Закона о облигационим односима и њеног циљног тумачења у складу са начелом савесности и поштења једнаке вредности давања и дужности испуњења обавезе, јер се мора обезбедити опстанак уговора о кредиту у складу са опредељујућим циљем његовог закључења и општепознатом уверењу да би давалац и корисник кредита закључили уговор са валутном клаузулом у еврима да су знали да уговорна клаузула о индексацији динарског дуга применом курса швајцарског франка неће уживати судску заштиту. Другостепени суд је у потпуности прихватио разлоге првостепеног суда и потврдио првостепену пресуду у овом делу.

Првостепени суд је одбио тужбени захтев за утврђење ништавости одредбе уговора о кредиту из члана 7. тачка 4. уговора о дугорочном кредиту која се односи на трошкове обраде кредитног захтева, одобрења и администрирања кредита, налазећи да ова одредба није ништава јер је одређена и јасно исказана и банка има право да наплаћује накнаду на име банкарских услуга по основу кредитних послова, те је у конкретном случају пословање банке било транспарентно и услови под којима је кредит одобрен, као и основни подаци о кредиту били су познати тужили, односно у предуговорној фази тужила је упозната са висином и врстом трошкова који падају на њен терет. Пре закључења уговора тужени је тужили пружио све информације и обавештења о условима који се односе на сами уговор, уручењем обрасца Основни подаци о кредиту, на који начин је тужили омогућио да се упозна са укупним износом који корисник у коначном треба да врати туженом као и трошкове накнада које треба да плати било у процентуалном било у фиксном износу, те ни једног тренутка није довео тужилу у заблуду о битним и споредним тачкама уговора.

Другостепени суд је преиначио првостепену одлуку и усвојио тужбени захтев у овом делу налазећи да је предметна одредба уговора о кредиту ништава у смислу члана 103. ЗОО јер је неодређена, будући да тужили није предочено пре закључења уговора које трошкове плаћа односно структура наведених трошкова, јер није опредељена структура тих трошкова и њихов износ, а банка је била дужна да јасно и недвосмислено наведе податке о трошковима, вршећи њихову спецификацију да корисник кредита као странка која приступа уговору ни једног тренутка не буде доведена у заблуду о којим трошковима је реч, а у конкретном случају ни спорна одредба уговора о кредиту ни остале одредбе уговора не прецизирају који су то стварни трошкови обраде кредитног захтева, те је та обавеза неодређена, односно неодредива и као таква ништава.

По оцени Врховног касационог суда становиште другостепеног суда у преиначујућем делу засновано је на погрешној примени материјалног права.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО) уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима

и то ако циљ повређеног правила и закон не упућују на нешто друго и на ништавост се по члану 109. пази по службеној дужности.

Према одредби члана 1065. Закона о облигационим односима, уговором о кредиту банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Уговор о кредиту се закључује у писменој форми што значи да се у писаном тексту уговора мора утврдити износ кредитних средстава, као и услови давања, коришћења и враћања кредита (члан 1066. наведеног закона).

Право банке да обрачунава одређене трошкове и накнаде банкарских услуга поводом закључења уговора о кредиту произилази из члана 43. Закона о банкама, којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова.

Ово право банке је регулисано и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник РС“ број 57/06 која се примењује од 01.10.2006. године) и која је важила у време закључења предметног уговора о кредиту од 12.03.2008. године. Овом Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито на основу кредитних послова, као и ближи услови и начин обавештавања клијената банке (тачка 1. став 1.). На основу одредаба тачке 5. ове Одлуке може се закључити да понуда банке која се односи на кредите треба да јасно и недвосмислено садржи следеће податке: податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе (став 1. под 1) као и податке који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе (став 1. под 2). Наведени подаци треба да буду утврђени и исказани у понуди тако да клијента ниједног тренутка не доведу у заблуду што се тиче било ког елемента тих података (тачка 5. став 2.) и достављени клијенту на начин прописан упутством из тачке 11. ове одлуке. (тачка 5. став 3.). Поред тога по одредби тачке 7. став 2. наведене Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: износ кредита, период отплате, номинална каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплатне рате (тачка 7. став 2. Одлуке).

Имајући у виду утврђено чињенично стање, тужила је као корисник кредита закључила уговор о кредиту са туженом дана 12.03.2008. године и као прилог уговора уз тужбу је достављен и образац Основни подаци о кредиту од 12.03.2008. године. Како је у наведеном обрасцу Основних података о кредиту исказана накнада од 142.325,45 динара, као податак о укупном износу накнада и других трошкова које клијент треба да плати у току одобравања и реализације уговора о кредиту, а који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, то супротно становишту другостепеног суда, у конкретном случају није изостало јасно и потпуно обавештавање корисника кредита пре закључења уговора у складу са Одлуком о јединственом начину обрачуна

и објавивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник РС“, бр. 57/06). Банка сходно наведеним законским одредбама није била у обавези да исказује структуру ове накнаде нити од чега се састоји, односно да ли је реч о стварним трошковима који су реални и оправдани. Следом наведеног, уговорна одредба којом се корисник кредита обавезао да банци плати накнаду за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање у износу од 2,00% од износа одобреног кредита, није противна основним начелима облигационог права, нити условима и начину обавештавања клијената банке, због чега предметна одредба није ништава, како је то правилно закључио и првостепени суд.

По оцени Врховног касационог суда одлуке нижестепених судова у усвајајућем делу, засноване су на правилној примени материјалног права, због чега се ревизијом неосновано указује на супротно.

С обзиром да је Врховни касациони суд 02.04.2019. године усвојио правно схватање о валутној клаузули и да су Законом о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима („Службени гласник РС“, бр. 31/2019) који је ступио на снагу 07.05.2019. године уређена поједина питања везано за такозвану валутну клаузулу, где је чланом 6. остављен рок банци од 30 дана од ступања на снагу закона да кориснику достави понуду за закључење уговора о конверзији кредита под условима како је то законом прописано, а чланом 7. остављен је рок од 30 дана кориснику од дана пријема докумената из члана 6. овог закона, да о томе обавести банку и са банком закључи уговор о конверзији, док су правне последице закљученог уговора о конверзији прописане чланом 8, а према члану 9. ако се не прихвати конверзија по истеку законских рокова прекинути поступци се настављају, то је Врховни касациони суд имао у виду да у конкретном случају није дошло до закључења уговора о конверзији кредита, што произлази из чињеничног стања утврђеног у првостепеном поступку.

Према одредби члана 1065. Закона о облигационим односима, уговором о кредиту банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Уговор о кредиту се закључује у писаној форми што значи да се у писаном тексту уговора мора утврдити износ кредитних средстава, као и услови давања, коришћења и враћања кредита (члан 1066. ЗОО). Међутим, уговор о кредиту је израз воље уговорних страна због чега су давалац и корисник кредита овлашћени да својом вољом пропишу и додатне клаузуле од значаја за начин обрачуна и отплату кредитних средстава. Уговор о кредиту се најчешће закључује као формални и формуларни уговор. Текст уговора је по правилу, унапред састављен од стране даваоца кредита и нуди се кориснику кредита, који може да га прихвати или не, па је банка као давалац кредита у предности у односу на корисника кредита, као и због чињенице што се ради о финансијској организацији која се професионално бави кредитним пословима.

Банка је дужна да у поступку преговарања и закључења уговора о кредиту претходно упозна и недвосмислено писмено упозори корисника кредита о свим ризицима и економским последицама које ће преузети закључењем уговора. Обавеза таквог поступања банке се заснива на основним начелима облигационог права – савесности и поштења (члан 12. ЗОО), забране злоупотребе права (члан 13.), забране

стварања и искоришћавања монополског положаја (члан 14.), једнаке вредности узајамних давања (члан 15.) и забрани проузроковања штете (члан 16.). Осим тога, давалац кредита је дужан да поштено поступа и потпуно информише примаоца кредита сходно императивним одредбама Закона о заштити потрошача („Службени гласник РС“, број 79/05) који је важио у време закључења предметног уговора. Идентична обавеза банке је прописана и сада важећим Законом о заштити потрошача („Службени гласник РС“, бр. 62/2014, 6/2016 - др. закон и 44/2018 - др. закон). Законом о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, бр. 36/2011 и 139/2014) конституисано је опште право корисника кредита на обавештавање у складу са чланом 13. и обавеза информисања корисника кредита у предуговорној фази према члану 15. тог закона. Због тога се сагласно свим наведеним законским одредбама цени и правна ваљаност уговора о кредиту, односно његових појединих одредби.

Нижестепени судови су правилно оценили све околности које су од утицаја на то да ли су уговорне одредбе предметног уговора о стамбеном кредиту јасне и разумљиве, да ли подлежу или не оцени непоштености, те да ли постоји очигледна несразмерна разлика између обавезе коју су тужиоци преузели по уговору о кредиту и динарског износа који је тужиоцима дат од стране банке 2008. године, због чега су супротно наводима ревизије, правилно утврдили ништавост одредбе члана 1. Уговора о стамбеном кредиту којом је банка одобрила клијенту-тужиоцима наменски дугорочни кредит „са валутном (CHF) клаузулом“, одредбе члана 4. и члана 5. тачка 2. У којима је наведено да се појединачни месечни анuitети плаћају у динарској противвредности CHF по средњем курсу тужене банке на дана плаћања и да су изражени у CHF. Такође је правилно утврђена ништавост и одредби члана 3. став 5. Уговора о стамбеном кредиту којима је регулисана једнострана измена уговорене каматне стопе од стране тужене у складу са изменама пословне политике банке и тржишних околности, промене и поремећаја на тржишту, измена позитивних правних прописа и других прецизно дефинисаних околности појединачном одлуком надлежних органа банке. И по оцени ревизијског суда, висина камате је учињена зависном од променљивих параметара који нису званично објављени, а чија је природа таква да на њих може утицати само једна страна, у овом случају тужена. Овакве уговорне одредбе су супротне чл. 46. и 47. ЗОО јер нису одређене ни одредиве, а уговорене су на штету корисника кредита као слабије уговорне стране. Што се тиче валутне CHF клаузуле, тужиоци су током поступка истицали разлоге ништавости овог уговора у вези са тим, а које су судови прецизно, подробно и јасно ценили имајући у виду да је од закључења уговора 2008. године па до подношења тужбе 2018. године, дошло до енормног раста CHF у односу на валуту евро и динар. Основна функција уговарања валутне клаузуле је очување еквивалентности узајамних давања и то је једнака тржишна вредност пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Валутна клаузула није и не може да буде правни основ богаћења даваоца кредита – банке на штету корисника кредита, стицањем несразмерне имовинске користи у односу на реалну тржишну вредност плаћеног динарског износа кредитних средстава.

Сагласном вољом уговорних страна се осим валутне клаузуле као средства очувања једнакости узајамних давања, може конституисати и клаузула којом ће се преузети валутни ризик банке, према њеном повериоцу и превалити на корисника кредита, како то правилно закључују и нижестепени судови. Таква клаузула је могућа и правно допуштена када се банка давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страниј валути и преузела обавезу да и враћање примљеног износа по том основу реализује у истој валути. У том случају банка је овлашћена да тако прибављена

девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита. Овакав вид кредитирања је допуштен сагласно одредби члана 25. Закона о девизном пословању. Наведено се може уговорити када се правном лицу и предузетнику обезбеђује плаћање увоза робе и услуга из иностранства (став 1.) или када се физичком лицу омогућава куповина непокретности у земљи (став 2.). Банка је овлашћена и да прибављена девизна средства на међународном тржишту понуди домаћим правним и физичким лицима и у динарској противвредности. У том случају трансфер девизног износа у динарски дуг се врши по важећем средњем курсу те валуте на дан закључења уговора о кредиту уз обавезу враћања примљеног у динарима – валути плаћања, обрачунаог по средњем курсу те исте валуте. Тада се прузети валутни ризик од стране банке према њеном повериоцу може вољом уговорних страна правно ваљано превалити на корисника кредита, али је услов за то постојање писаног обавештења којим је корисник кредита пре закључења уговора, на њему разумљив начин, упознат са свим економско-финансијским последицама ризика које ће преузети прихватањем такве уговорне клаузуле.

Банке, као професионалне организације које се баве кредитним пословима, као даваоци кредита индексираних применом курса швајцарског франка могле су, према општепознатим околностима које се тичу девизног пословања, морале предвидети енормни раст курса те валуте. Шта више, оне су имале извесно сазнање да ће нагли скок курса швајцарског франка наступити током 2008. године. Из тих разлога, а сходно наведеним основним начелима Закона о облигационим односима и императивним одредбама Закона о заштити потрошача, банке су као организације са посебним степеном финансијског знања и обавезе професионалног обављања делатности кредитирања биле дужне да пре закључења спорних уговора о кредитима индексираних применом курса швајцарског франка потпуно и за просечног потрошача разумљивим језиком писаним путем информишу кориснике кредита о свим пословним ризицима и економским последицама које преузимају пристајањем да се динарски износ њиховог дуговања индексира применом курса швајцарског франка. У противном, неиспуњењем наведених услова у тренутку закључења уговора искључује се и могућност судске заштите клаузуле о индексирању динарског дуга корисника кредита применом курса швајцарског франка. То је неправична уговорна одредба чијом би се применом нарушила еквивалентност узајамних давања даваоца и корисника кредита, што је сагласно одредби чл. 105. у вези чл. 103. ЗОО чини ништавом.

Терет доказивања је на туженој банци као економски јачој уговорној страни, да су информације о економско-финансијским последицама ризика прихватања наведене уговорне клаузуле достављене у писаној форми кориснику кредита, као и чињеница да се банка као давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страни валути и преузела обавезу враћања примљеног износа у истој валути, што тужена банка у конкретном случају није доказала, односно није суду пружила доказе којим би потврдила своје поступање у складу са наведеним обавезама. И у случају да извор пласираних динарских средстава није резултат претходног задужења банке у уговором опредељеној валути (швајцарски франци), већ се курс те валуте примењује само као уговором опредељени начин индексирања пласираних динарских средстава, услов пуноважности уговорне клаузуле о индексацији динарског дуга применом курса швајцарског франка је достављање обавештења кориснику кредита у писаној форми, које мора да садржи упозорење на могући раст курса швајцарског франка који је банка као специјализована финансијска организација могла и морала предвидети и о томе

узнати корисника кредита пре закључења уговора што је у конкретном случају изостало. Утврђена ништавост одредби уговора о кредиту о индексацији пласираних динарских износа кредита применом курста швајцарског франка нема аутоматског утицаја на пуноважност преосталих уговорних одредби. То значи да ништавост такве клаузуле нема за последицу аутоматску ништавост целог уговора о кредиту. Напротив, уговор ће производити правно ваљана дејства и након утврђене ништавости одредбе о индексирању динарског дуга кредита применом курса швајцарског франка. Ово је из тог разлога што преостале уговорне одредбе садрже све битне елементе уговора о кредиту прописане одредбом чл. 1065. Закона о облигационим односима. Оне су правно обавезујуће за уговорне стране уколико се њиховом применом не осујећује циљ због кога је уговор закључен. Тиме се реализује остварење жељеног циља уговорних страна да закључењем уговора о кредиту обезбеде задовољење сопствених интереса заснованих у правно допуштеном начину очувања еквивалентности њихових узајамних давања. Тако се сагласно одредби чл. 18. Устава обезбеђује и непосредна примена опште прихваћеног међународног стандарда правичног очувања и извршења уговором установљених обавеза. Из свега напред наведеног произлази да је неосновано указивање ревидента на погрешну примену материјалног права.

На основу изнетог, применом члана 416. став 1. и члана 414. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

Туженој сходно оствареном успеху у поступку по ревизији на основу чланова 153. став 2, 154, 163. став 2. и 165. став 2. ЗПП припадају трошкови ревизијског поступка. Висина је одмерена на име одређених и тражених трошкова за састав ревизије у износу од 18.000,00 динара, све према Адвокатској тарифи важећој у време предузимања ових парничних радњи. Трошак судске таксе признат је на име таксе на ревизију од 25.293,00 динара и ревизијску одлуку 37.939,00 динара.

**Председник већа-судија
Јасминка Станојевић,с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**